

KUNSTSCHILDER EDOUARD HAMMAN

BONDIGE CHRONOLOGIE VAN ZIJN LEVEN EN WERK

door N. HOSTYN

Naast James ENSOR en Léon SPILLIAERT zagen nog heel wat kunstschilders met méér dan locale verdienste het levenslicht in het 19e. eeuws Oostende : er waren de puike marineschilders François en Auguste MUSIN (1820-1888) (1852-1920), er waren de gebroeders Edgar en Lionel BAES (°1837) (°1839) en er was de paysagiste Euphrosine BEERNAERT (1831-1901)... Zij allen woonden en werkten meestal te Brussel zonder echter het contact met hun geboortestad Oostende te verliezen. In Oostende zelf werd de traditionele schilderkunst hoog gehouden door enkele inwijkelingen maar vooral door leden van de VAN CUYCK-« dynastie » : Michel-Thomas-Antoine, Michel-Thomas-Séraphin, Edouard-Jean, Michel-Julien, Alphonse-Edouard, Octave-Louis en Paul-Edouard, allen rasechte Oostendenaars. Michel-Thomas-Antoine was de man die in 1820 de « *Ecole d'architecture et de dessin* » stichtte, samen met de bekend gebleven stads- en havengezichtschilder François BOSSUET die er een twaalfstal jaar les gaf. Deze tekenschool kende twee beroemd geworden leerlingen : Vader MUSIN en James ENSOR. In dit inleidend overzicht mogen ook de namen van de marine- en landschapschilders Louis SERRUYS (1820-1873) en Emile SPILLIAERT (1858-1913) niet ontbreken : Zij leefden en werkten in Oostende, hun geboortestad, zonder echter grote bekendheid te hebben genoten. De Oostendse scheepsportrettisten vormen natuurlijk een apart hoofdstuk.

Van al deze mensen vond alleen ENSOR tot nu toe genade in de ogen der publicisten die, tuk op gemakkelijk succes, in deze de kunstamateurs sterk aansprekende figuur een quasi onuitputtelijke bron voor geschrijf hadden. De volledige ENSOR-bibliografie vult dan ook moeiteloos een eerbiedwaardige boekenplank. Sinds Léon SPILLIAERT zo plotseling « en vogue » is gekomen, gaat het met hem steevast dezelfde weg op.

Ondertussen wordt er zo goed als niets ondernomen om de « kleine meesters », die veel meer dan de grote namen de ware 19e. eeuwse geest weerspiegelen, een ruimere bekendheid te geven terwijl het steeds moeilijker wordt exacte gegevens over hen bijeen te krijgen. In een tijd dat men de al te lang verguisde traditionele kunst der 19e. eeuw begint te herwaarderen is het een nuttige zaak de biografieën van de vele toenmalige kunstenaars uit te diepen en te pogen wetenschappelijke catalogi van hun oeuvre op te stellen. Vele vergeten verbanden zullen daardoor weer duidelijk worden.

Hieronder nu een overzicht van de voornaamste feiten uit de carrière van kunstschilder Edouard HAMMAN, in zijn tijd verreweg de beroemdste aller Oostendse kunstenaars : Met zijn historiserende reconstructies en kunstenaarsportretten genoot hij een wereldfaam die slechts door weinigen geëvenaard werd. Deze roem bleek niet bestand tegen 20e. eeuwse smaaknormen. Toch vinden we reproducties van zijn schilderijen en tekeningen regelmatig terug in allerlei populaire publicaties : men is echter vergeten dat onze stadsgenoot er de schepper van was. Moge dit artikel een « eerherstel » betekenen voor de kunstenaar, wiens gedachtenis in eigen stad enkel door een straatnaam voortleeft !

- 1751 : Geboorte van Thomas HAMMAN, zoon van Théodore en Anne-Thérèse VAN CUYCK (Diksmuide, 16 september).
Thomas wordt apotheker en vervult mettertijd belangrijke functies binnen Oostende.
- 1776 : Thomas HAMMAN huwt Jeanne DE BRUILLE (1753-1810) te Oostende.
- 1786 : Geboorte van Michel HAMMAN, zoon van Thomas en Jeanne DE BRUILLE (Oostende, 16 februari).
Michel wordt stadsontvanger te Oostende.
- 1795/96 : Thomas HAMMAN is « maire » van de Stad Oostende.
- 1815 : Michel HAMMAN huwt Anne-Louise WIELAND (1791-1887) (Oostende, 22 juni).
- 1819 : Geboorte van Edouard-Jean-Conrad HAMMAN, zoon van Michel en Anne-Louise WIELAND (Oostende, 24 september).
Edouard's broers en zusters : Michel (1817-1860), Adèle (1821-1843), Thomas (1824-1887), Paul (1825-1901), Cécile (1828-1832) en Auguste (1832-1835). E.H. is tevens de kozijn van Euphrosine ROYON, die op haar beurt de moeder is van Auguste en Euphrosine BEERNAERT.
- 1826 : Overlijden van Thomas HAMMAN, E.H.'s grootvader (Oostende, 21 juli).
- 1837 : In die tijd is E.H. leerling van de bekende Antwerpse historieschilder Nicaise DE KEYSER (1813-1887).
- 1839 : Officieel debuut in het Driejaarlijkse Salon te Brussel met een « Middeleeuwse Roversscène ».
- 1840 : Na 1840 komt E.H. onder de invloed van Louis GALLAIT's romantisch-historiserende kunst (1810-1887).
E.H. specialiseert zich in de uitbeelding van anecdoten uit het leven van vorsten, kunstenaars, geleerden...

Edouard HAMMAN wordt verder genoemd bij de initialen E.H.
De familiekundige gegevens werden bereidwillig ter beschikking gesteld door de heer André VAN CAILLIE.

- 1842 : Kort voor 1842 en in dat jaar maakt E.H. een zevental gravures :
- A. Vier personenstudies
 - B. Portret van Hertog Farnese
 - C. Binnenkoer van een herberg (naar een schilderij van Hendrik LEYS)
 - D. Saül doet de schim van Samuël verschijnen
 - E. Soldaten uit de 17e. eeuw
 - F. en G. Allegorieën over de Stad Antwerpen (bestemd voor een boek van F. BOGAERTS).
- Deelname aan het Driejaarlijks Salon te Brussel met « De laatste ogenblikken van Zurbaràn ». Het brengt E.H. een eremedaille op. De Regering bestelt een groot doek bij E.H. : « Zegevierende intocht der Aartshertogen Albrecht en Isabella tussen de lijken en de rokende puinen der Stad Oostende op 22 september 1604 ». Het is bestemd voor de decoratie van een zaal in het Oostendse Stadhuis. Het doek werd vernield in 1940.
- 1843 : De « Albrecht en Isabella » wordt geëxposeerd in het Driejaarlijks Salon te Antwerpen en kent er een ongeziene bijval. E.H. maakt de illustraties voor VAN HASSELT's « *La Belgique Monumentale* » (1843-45).
- 1844 : « Interieur met twee studenten uit Salamanca ».
E.H. ontwerpt 35 illustraties voor Hendrik CONSCIENCE's « *Siska van Roosemael* » (Uitg. J.E. BUSCHMANN, Antwerpen). Ze worden gegraveerd door H. BROWN.
- 1845 : « Albrecht Dürer bij Erasmus ».
« Portret ».
E.H. levert illustratie-ontwerpen voor P.F. VAN KERCKHOVEN's « *Fernand de Zeeroover* » (Uitg. J.E. BUSCHMANN, Antwerpen) en voor Hendrik CONSCIENCE's prestigieuze « *Geschiedenis van België* ».
- 1846 : E.H. trekt naar Paris en wordt er leerling aan de *Ecole des Beaux-Arts*. Hij wordt er beïnvloed door de kunst van Thomas COUTURE (1815-1879) en van Joseph-Nicolas ROBERT-FLEURY (1797-1890).
Te Paris, waar hij zich met de tijd definitief gaat vestigen, woont E.H. aanvankelijk in de Rue Rochechouart, 70.
De illustratie in Hendrik CONSCIENCE's « *Eenige bladzijden uit het boek der natuer* » (Antwerpen, 1846) is naar ontwerp van E.H. : een leermeester onderwijst zijn pupil temidden bossen en velden.
- 1847 : « De ontwaking van de jonge Montaigne » (Antwerpen, K.M.S.K.)
Frédéric-Auguste LA GUILLERMIE (° 1841) maakte er later een gravure naar.
- 1848 : « Rabelais »
« Andreas Vesalius »
« Het Balcon ».

Genoemde drie werken werden in 1848 geëxposeerd in het Driejaarlijks Salon te Brussel. De jury kende hem een gouden ere-medaille toe.

De « Andreas Vesalius » werd verworven door een museum te Marseille. Het schilderij werd wereldvermaard door de gravure die Adolphe MOUILLERON (1820-1881) ernaar maakte.

« Het Balcon » was in 1848 eigendom van de mecenas VAN BECELAER.

Samen met kunstenaars als VAN EYCKEN, ROBERT-FLEURY, PORTAELS, BOSBOOM, LAPITO, Eug. VERBOECKHOVEN, J.B. MADOU, P.J. CLAYS, KINDERMANS, L. ROBBE, VAN-HOVE en anderen, werkt E.H. mee aan de decoratie van de galerijen in de balzaal op de Magdalenamarkt te Brussel (Septemberfeesten 1848) (architecten BALAT & DUMONT) : E.H. maakte vrijwillig twee grote olieverschetsen portretten van « Gérard de Saint-Trond » en « Raffaello » voorstellend ; hij schilderde ook drie kleinere médaillons met de portretten van Emmanuel DE WITTE, Claude LORRAIN en WOUWERMANS.

1849 : « Luther in zijn familiekring »

« Charles IX leest een gedicht van Ronsard » (eertijds WIEN, verz. HEEKEREN).

E.H. bereist Italië en copieert in diverse musea schilderijen van TINTORETTO, RAFFAELLO, VERONESE en TIZIANO, meesters voor wie hij een bijzondere voorkeur had.

1851 : « Ambrosius Paré »

« Roméo en Juliette » (de balconscène) (verworven door een museum te Reims)

« Hamlet en Horatio »

1852 : « Les illusions perdues »

Overlijden van E.H.'s vader (Oostende, 17 april).

1853 : « De toebereidselen voor de serenade » (naar SHAKESPEARE's « Hamlet »)

« Doge Mocenigo door Tiziano aan Paolo Veronese voorgesteld »

« De familie van de terechtgestelde »

« Andrea Del Sarto werkend aan de fresco's in de l'Annunziata te Firenze ».

De jury van het Salon te Paris kent E.H. een medaille derde klasse toe.

Huwelijk te Paris met Louise-Jenny AUDIAT (1835-1894)

Adres te Paris : Rue des Martyrs, 62.

1854 : « De mis van Adriaan Willaert » (Brussel, K.M.S.K.v.B.). De gravure van Charles BILLOIN (1831-1869) zorgde voor de populariteit van het schilderij.

« Christoffel Columbus ontdekt Amerika »

Geboorte van E.H.'s zoon Edouard - Michel - Ferdinand (Paris, 20 oktober). Deze zou eveneens kunstschilder worden en sterft in 1952.

Op 3 december wordt E.H. benoemd tot Ridder in de Leopolds-orde.

1855 : Van bij het verschijnen tot in 1887 gebruikt het te Antwerpen uitgegeven kunstdtijdschrift « De Vlaemsche School » een houtgravure van BROWN naar ontwerp van E.H. als titelbladdecoratie voor alle nieuwe jaargangen : een kunstschilder en een dichter, gezeten op een boog van dorre takken, links en rechts van een schild waarop « DE VLAEMSCHE SCHOOL » staat.

Regelmatig neemt genoemd tijdschrift oudere houtgravures naar ontwerpen van E.H. op als illustraties, zo ondermeer een « Portret van Albrecht Dürer » (jg. 3, 1857, p. 177) ; twee illustraties bij « Spreuken en Gedachten » (jg. 8, 1862, p. 113) (afkomstig uit « Fernand de Zeerover ») ; illustratie bij « De Vader en zijn zoon » (jg. 6, 1860, p. 199).

De « Christoffel Columbus » brengt hem een tweede medaille derde klasse op in het Salon te Paris. Théophile GAUTIER spreekt lovend over dat schilderij.

« Troost »

« De studie van het Blazoen ».

Geboorte van een tweede zoon, Maurice-Théodore, Paris, 21 november). Deze sterft in 1934 en was op zijn beurt de vader van Jean-Paul « Joë » HAMMAN (1883-1974), illustrator, auteur, avonturier, filmvedette ten tijde van de stomme westerns en zelf producer van stomme films. Hij was bevriend met niemand minder dan de echte Buffalo Bill...

1856 : « Portret van Wolfgang-Amadeus Mozart » (in de reeks der « Compositeurs célèbres »).

1857 : « Mozart te Wien »

« Het begin en het einde »

« Le trait d'union ». Daarin drukte E.H. zijn vreugde om de geboorte van zijn zoontje uit.

1858 : « Portret van Joseph Haydn » (uit E.H.'s portrettenreeks « Compositeurs célèbres »). Deze serie bevatte ook nog de portretten van Christoph-Willibald von GLUCK, Georg-Friedrich HANDEL, Johann-Sebastian BACH, Ludwig VAN BEETHOVEN, Felix MENDELSSOHN-BARTHOLDY, Carl-Maria von WEBER. De fotografische reproducties van BISSON zorgden voor de verspreiding en de enorme populariteit van deze portrettengalerij.

Geboorte van een dochtertje Anette-Marguerite (Paris, 13 februari). Ze werd een bekende pianiste en overleed in 1925.

1859 : Te Antwerpen worden twee schilderijen van E.H. verkocht bij openbare veiling : een « Jong meisje » werd toegewezen voor 200 Fr, een « Jonge vrouw » haalde 180 Fr.

Van E.H.'s drie andere dochters, Alice, Louise en Marguerite konden we geen geboortedata achterhalen.

« Christoph-Willibald von Gluck in het Trianon »

« Andreas Vesalius docerend te Padova »

« Stradivarius, werkend aan een viool »
de « Gluck in het Trianon » werd gegraveerd door Alfred CORNILLIET en er bestonden fotografische reproducties van Gustav SCHAUER. De « Stradivarius » werd gegraveerd door Adolphe MOUILLERON.

De jury van het Salon te Paris kent E.H. een medaille tweede klasse toe.

1860 : De veiling van een « Ontwaken van Montaigne » brengt te Brussel 2.000 Fr. op.

« De onderschepte brief »

« La dernière pensée de Weber » (gelithografeerd door Amédée en Eugène VARIN).

1861 : « De dochter van de condottiere »

« Louis XIII en Maria de Medici verrast door Richelieu terwijl ze praten over zijn verwijdering »

« Het afscheid - de verhalen van Marguérite d'Angoulême ».

1862 : Gouden eremedaille te Rouen met een « Episode de la journée des Dupes »

« Adriaan Willaert » wordt te London tentoongesteld

Adres te Paris : Rue de Douai, 22.

1863 : « Mary Stuart, Frankrijk verlatend » (La Rochelle, museum)

« François I vertrekt op jacht »

« De jeugd van Karel V » (fotoreproducties door BINGHAM)

« Beethoven bij Mozart » (gegraveerd door Paul ALLAIS)

De jury van het Salon te Paris kent E.H. een tweede medaille tweede klasse toe.

1864 : « William Shakespeare in familiekring » (gegraveerd door Paul ALLAIS)

« Dante tijdens zijn ballingschap te Ravenna » (gegraveerd door Paul ALLAIS)

Vittorio-Emanuele, Koning van Italië, bestelt een suite van zes schilderijen bij E.H.. Ze zijn bestemd voor Zijn privé-galerij. Daarvan komen in 1864 klaar : « Het feest van de Bucentaur te Venezia » en « Siënese vrouwen, werkend aan de retranchementen van hun stad tijdens de belegering van Karel V en Cosimo de Medici ».

Benoeming tot Chevalier de la Légion d'Honneur.

1865 : « De boodschap » uit de verzameling van de Brusselse amateur Gustave COUTEAUX brengt 1.150 Fr op bij de veiling.

« Opvoeding van Karel V » (Paris, Musée du Luxembourg)

« Eviva la Sposa ! »

Voor zijn deelname aan de Salons te Paris wordt E.H. buiten competitie geplaatst.

Voor Vittorio-Emanuele komen klaar : « Savonarola predikend te Firenze » en « De Slag bij Lignano » evenals de « Kroning van Victor-Amadeus IV, Hertog van Savoye ».

- 1866 : « Slechte Raadgevingen » (geëxposeerd te Lille)
 « De eerste gunst »
 « Palestrina »
 « Landelijke geliefden »
 « Bleuette »
 « Het eerste bezoek »
 « De laatste ontmoeting »
 en voor Vittorio-Emanuele : « Mazaniello ».
- 1867 : « Apotheose van Giacomo Meyerbeer » (gegraveerd door ANNE-MOUCHE)
 « Albrecht Dürer en Erasmus van Rotterdam gedachten wisselend over een schilderij »
 Deelname aan het Salon te Bordeaux
 E.H. wordt ridder in de orde van de HH. Mauritius en Lazarus (Italië)
 Samen met Jan PORTAELS, Charles VERLAT, Alfred STEVENS, Eugène DE BLOCK, Florent WILLEMS, Joseph QUINAUX en ROBERT zetelt E.H. in de jury die oordeelde over de Belgische inzendingen naar het Salon te Paris in 1867 (afdeling schilderkunst).
- 1868 : « Venetiaanse tafereeltjes »
 « De bekoring in de huiskapel »
 Deelname aan het Driejaarlijks Salon te Gent.
- 1869 : « Het atelier van Stradivarius ; Corelli probeert violen »
 « De vondeling »
 Deelname aan het Salon te Lyon.
- 1870 : « Studie van een hoofd »
 « Protestantse familie op de vlucht na de Herroeping van het Edict van Nantes - 1685 »
 Tijdens de Frans-Duitse Oorlog (met belegering van Paris) verblijft E.H. met zijn gezin te Oostende en schildert er :
 « De ruïnes van de fortificaties te Oostende »
 « Baadsters » (eertijds Oostende, Stedelijk Museum)
 « Portret van een paketboot op de lijn Oostende-Dover » met opdracht « A mon ami Gérard Commandant, Souvenir du 15 octobre 1870 » (Brussel, Legermuseum)
- 1871 : E.H. schenkt zijn « Bekoring in de huiskapel » voor de loterij ten voordele van de bouw van het nieuwe hospitaal te Oostende.
 In juni keert hij naar huis terug (Rue de Douai, 22).

Messieurs,

Ostende, 9 juin 1871

J'ai l'honneur de vous confirmer mon intention déjà verbalement exprimée d'offrir un tableau à l'administration de la tombola au profit du nouvel hôpital à construire en cette ville.

Aussitôt mon retour à Paris, je me mettrai en mesure de vous faire parvenir ce don, et de grand cœur.

Veillez agréer, Messieurs, l'expression de mes sentiments distingués.

Ed. Hamman

- 1872 : E.H. houdt zich persoonlijk bezig met de artistieke opleiding van zijn zoon Edouard, die zich later gaat vervolmaken bij E. VAN MARCKE.
« Joseph Haydn tijdens zijn overtocht naar Engeland » (gegraveerd door P. ALLAIS ; afb. in Pierre BARBAUD, *Haydn*, (*Solfèges*, 6), Ed. DU SEUIL, Paris).
E.H.'s « Meisje bij een fortuin » uit de verzameling A.F. VAN GEETRUYEN, Bestuurslid van de Kon. Academie voor Schone Kunsten te Antwerpen, wordt geveild en voor 410 Fr toegewezen aan SCHWARTZ uit Wien.
- 1873 : « Les secrets de Madame et ceux de la soubrette » (pendants) (eertijds WIEN, verz. SCHEIS)
- 1875 : « Brouillé's en amour » geveild te Brussel voor 400 Fr.
« Clément Marot » (sepia) samen met andere sepia's en aquarellen van E.H. te Brussel geveild voor 115 Fr.
- 1876 : « Georg Friedrich Händel aan het hof van King Georges I » (gegraveerd door ALLAIS)
« De Roman »
« Het muzikaal Parnassum » (gegraveerd door ALLAIS)
« Portret van Mevrouw C... » (houtschool)
Nieuw adres te Paris : Avenue de Wagram, 26.
- 1877 : « Dame in ochtendtoilet »
« De laatste maaltijd van de koninklijke familie - 1793 » (gegraveerd door MANINGEND)
« De aquarelleerles »
« Portret van Juffrouw M.H. »
Deelname aan een salon te Lyon.
E.H.'s « Afwachting » uit de verzameling Mozes EMERIQUE wordt in maart 1877 te Brussel geveild en toegewezen voor 650 Fr.
- 1878 : « Herinneringen van een vader : Bon sang ne peut mentir »
« Ludwig van Beethoven in een storm » (geëxposeerd te New-York)

« Het Wachten »

« Portret van Juffrouw A.L. du S. »

Een andere « Afwachting » (verzameling Jos DE BOM), wordt op 29 april 1878 te Antwerpen geveild en voor 300 Fr toegewezen aan Th. ENGELS.

1879 : « De preludes van Johann-Sebastian Bach »

1880 : E.H.'s zoon begint ook te exposeren : hij is de paysagist en toont voornamelijk gezichten uit Normandïe. Hij tekent zijn doeken met « Hamman fils ».

E.H. participeert aan salons te Lyon, Rouen en Reims.

In het salon te Paris toont hij twee werken : « Willem Van de Velde » en het « Portret van Mevr. F.A. ».

Een « Erasmus bij Albrecht Dürer » en een « Vrouw van Grotius » uit de verzameling der broeders DELEHAYE (Antwerpen) wordt geveild en toegewezen voor resp. 1.150 Fr aan VAN DE WIELE en 370 Fr aan DE WERSIER (mei 1880).

Een « Schaking van Bianca di Capello » uit de verzameling van Ridder H.D. HOOFT VAN Woudenberg van Geeren-STEIN wordt geveild en toegewezen voor 385 guldens (Brakke Grond, Amsterdam).

1881 : « Portret van Mevr. XXX » (geëxposeerd in het salon te Paris). Deelname aan het salon te Reims.

1884 : E.H. waagt zich in het landschapgenre met « Klippen aan de Normandische kust ». Het wordt geen succes.

Deelname aan de kunstverkoop ten voordele van het gezin van kunstschilder Gustave DE JONGHE (meimaand).

Nieuw adres te Paris : Rue de Prony, 95.

1885 : « De familie van de kunstenaar in het atelier » (de figuur links is E.H. zelf) (eertijds in de verzameling van E.H.'s broer Paul).

« Pieter-Pauwel Rubens stelt Maria de Medici de plannen voor de schildersuite in de Medicigalerij voor ». Dit doek werd door de Belgische regering aangekocht voor 7.000 Fr tijdens het Driejaarlijks Salon te Antwerpen en voor de helft van de prijs doorverkocht aan de Stad Oostende (maart 1886) (eertijds Oostende, Stedelijk Museum).

E.H.'s dochter Alice, door hemzelf opgeleid en nadien door LEMAIRE, exposeert een aquarel « Chrisanten » in het Salon te Paris. Ze woonde toen nog bij haar vader en ze specialiseerde zich in de aquarelkunst.

? : Zijn « Portret van Koning Nôrôdôm van Cambodja » brengt E.H. de hoogste Cambodjese decoratie bij.

1886 : Promotie tot Officier in de Leopoldsorde.

1887 : Overlijden van E.H.'s moeder te Oostende (26 november)

« Portret van Juffrouw L.H. »

1888 : E.H. overlijdt in zijn huis te Parijs (29 maart).

Paul HAMMAN schenkt « De jonge François I vertrekt op jacht » aan het K.M.S.K. te Antwerpen.

In eigen land was E.H. zo goed als vergeten : velen dachten dat de kunstenaar die in dezelfde stijl werkte als Joseph CARAUD, Ernest HILLEMACHER, Edmond LEMAN, Antoine LABOUCHERE, Edouard MOHSE, Alexandre GRAUK, Eugène UPPERT, Charles COMTE en Jules DAUBAN, zelf ook een Fransman was...

Enkele veilingskoersen :

« Kinderbuste » (Paris, 1891) : 163 FFr

« Aarzelings » (New-York, 1906) : 150 \$

« Roméo en Juliette » (London, 1922 ; uit de privé-verzameling van Keizerin Eugénie) : £ 16.16

« Vrouw, haar vriendin uit een boek voorlezend » (London, 1971) : £ 210.

Voornaamste literatuur :

THIEME, U. & BECKER, F., art. HAMMAN, Edouard, in *Allgemeines Lexicon der Bildender Künstler...*, 15, Leipzig, p. 560. (met vele referenties naar andere 19e. eeuwse literatuur)

DE BEAUCOURT DE NOORTVELDE, R., *Biographie Ostendaise*, Oostende, 1900, p. 116-122.

DE MIRIMONDE, A.P., *Edouard Hamman et l'histoire de la musique en peinture*, in *Jaarboek van het Kon. Museum voor Schone Kunsten Antwerpen*, Antwerpen, 1973, p. 269-299. (vooral belangrijk omwille van de vele illustraties)

BUYCK, J.F., *Gustaf Wappers en zijn school* (tentoonstellingscat.), Antwerpen, 1976, p. 44 (met afb.)

Hélène FOUCHE DE HARVEN, *Notice sur la famille Van den Abeele et ses alliances*, Verviers, s.d.

HEMLING, JAN EN HUIBRECHT VAN EYCK.

PLAAT NR. 1: MEMLINC EN DE VAN EYCK GEBROEDERS

In de jaren 1840-1845 werkte onze stadsgenoot samen met mensen als Gustaf WAPPERS, Joseph LIES, Jacob JACOBS, Joseph VAN LERIUUS en nog enkele anderen mee aan de illustratie van Hendrik CONSCIENCE's mooi uitgegeven « Geschiedenis van België ». Genoemde kunstenaars maakten de ontwerptekeningen die door een hele staff grafici — de beste van Antwerpen — in gravures werden omgezet voor de publicatie. Henri HENDRICKX leverde het leeuwenaandeel der ontwerpen, E.H. een veertigtal; daarvan is « Memlinc en de Van Eyck gebroeders » er één.

Deze illustraties zijn een der meest typische exponenten van de Antwerpse Romanistische School die de verbeerlijking van het Vlaamse verleden als voornaamste ideaal had gesteld. Dezelfde iconografische thema's waren courant in de Antwerpse schilderkunst uit die jaren.

PLAAT NR. 2 : DE AQUARELLEERLES. 1877
Privéverzameling ; olieverf op doek ; 74 × 51

(Plaat nr. 2)

Dit pretentieloos tafereeltje toont allereerst de technische perfectie die E.H. had weten te bereiken: het satijn, het rocaillewerk, de pas geboende parketvloer... alles is met grote virtuositeit geschilderd. Het onderwerp is typisch voor E.H. die zich bij voorkeur met historieschilderkunst of met pseudo-historische genrewerkjes bezighield. Natuurlijk gaat het hier helemàl niet om de aquarel: de gracieuse juffrouw luistert niet in het minst naar de aanwijzingen van haar occasionele leraar: wat afwezig-dromend werpt ze hem verliefde blikken toe terwijl de galante jongeling vooralsnog niets schijnt te merken...

PLAAT NR. 3 :

INTOCHT VAN DE AARTSHERTOGEN ALBRECHT EN ISABELLA

Toen voor de decoratie van het Oostendse stadhuis een schilderij besteld werd in 1842 lag het te kiezen onderwerp voor de hand: De « Intocht der Aartsbiergoen: » na het Driejarig Beleg van Oostende was zonder twiifel het hoogtepunt uit de geschiedenis van de stad. Aanvankelijk zou een Luikenaar, VIEILLEVOYE de opdracht voor het doek hebben gekregen, maar ten slotte zou E.H. het doek van 167 x 205 cm uitvoeren voor een vergoeding van 3.250 Fr.

De foto is gemaakt naar een anonieme litho die in 1843-1844 verscheen in het kunsttijdschrift « La Renaissance ».